

Tezkire Literatürüne Katkı

Contribution to the Tazkirah Literature

Alpaydın, Bilal. Yılmaz, Müslüm. (2021). *Ahmed Lutfi Tekfurdağı - Tezkire-i Şu'arâ*, İstanbul: DBY Yayınları, ISBN: 978-625-7471-18-3.

Dilara AYDIN¹

¹Sorumlu yazar/Corresponding author:

Dilara Aydın (Yüksek Lisans Öğrencisi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı, Eski Türk Edebiyatı, İstanbul, Türkiye E-posta: dilara.aydin@ogr.iu.edu.tr ORCID: 0000-0002-9995-8715

Başvuru/Submitted: 10.09.2021 • **Kabul/Accepted:** 25.10.2021 • **Online Yayın/Published Online:** 18.11.2021

Atıf/Citation: Aydın, Dilara. "Tezkire Literatürüne Katkı." Bilal Alpaydın ve Müslüm Yılmaz'ın "Ahmed Lutfi Tekfurdağı - Tezkire-i Şu'arâ" adlı eserinin değerlendirmesi. *Türkiyat Mecmuası-Journal of Turkology* 31, 2 (2021): 881-885. <https://doi.org/10.26650/iuturkiyat.1015202>

Anahtar kelimeler: Klasik Türk Edebiyatı, Tezkire, Tekirdağ, Biyografi, Şair

Keywords: Classical Turkish Literature, Tezkire, Tekirdağ, Biography, Poet

Tezkireler, klasik Türk edebiyatı şâirlerinin biyografilerinin yer aldığı temel eserlerdir. Bu hususiyetiyle klasik Türk edebiyatı araştırmacıları tarafından sıklıkla başvurulmuş kaynakların başında gelmektedir. Genel itibarıyla tezkireler, yazıldığı dönemin yahut daha önce yaşayan şâirlerin hayatlarını ele almakla birlikte yalnızca belirli bir zümreye mensup veya belirli bir yörede yetişen şâirlerin biyografilerini anlatan tezkireler de mevcuttur. Tekfurdağlı Ahmed Lutfi'nin, Bilal Alpaydın ve Müslüm Yılmaz tarafından yayına hazırlanan bu tezkiresinin muhtevasını da Tekirdağlı yirmi şâirin biyografisi oluşturmaktadır. Bu yirmi şâirin listesi sırasıyla şu şekildedir: Edîb, Emîn, Bezmî, Ca'fer Efendi, Hasîb, Hüsnî, Hasan Aga, Halîl Efendi, Dervîş Ahmed Efendi, Zihnî, Remzî, Rızâyî, Rüşdî, Seyyid, Sırrî, Şehrî, Fehmî, Mahvî, Nahlî ve Nehrî.

Müellifin tezkiresinde yer verdiği şâirlerin birçoğuyla görüşmesi ve bazılarının akrabası olması eserin değerini arttıran hususlar arasındadır. Mehmet Nâil Tuman, *Tuhfe-i Nâili*'sinde müellifin hayatı hakkında pek fazla bilgi bulunmadığını belirtir. Bunun yanı sıra Lutfi'nin adının, İstanbul Üniversitesinde bulunan Dîvân'ından hareketle Ahmed olduğunu tespit eder. Tekfurdağlı Ahmed Lutfi hakkında son dönemdeki güncel kaynaklarda da bundan daha fazla bilgi yer almamasına rağmen araştırmacılar, İstanbul Üniversitesi Nadir Eserler Kütüphanesinde bulunan iki nüsha yazma Dîvân'ından Lutfi'nin ailesi, hayatı ve mesleğine dair bilgilerin detaylı bir şekilde ilk defa bu neşir ile birlikte oluşturulduğunu eserin ön sözünde bildirmektedirler.

Ahmed Lutfî Tekfurdağî - Tezkire-i Şu'arâ eseri üç bölümden oluşmaktadır. “Ahmed Lutfi'nin Hayatı, Ailesi, Mesleği, Eserleri” başlıklı birinci bölümden öğrendiğimize göre müellif, XVII. asrın son çeyreğinde Tekirdağ'da doğmuş ve XVIII. asrın ikinci yarısına kadar yaşamıştır. Aile fertlerine dair de birçok bilgi tespit edilmiştir. Lutfi babasının vefatı, oğlunun doğumu gibi hadiseler için tarih manzumeleri yazmıştır. Bu tarih manzumelerinin Lutfi'nin biyografisinin oluşturulmasında ne denli önemli olduğunu eserin birinci bölümünde görmek mümkündür. Müellifin annesinin adı Ümmühânî Hatun ve babasının adı Hüseyin olmakla birlikte damadının adı, iki oğlu ve bir kızının adı, kızından doğan torununun adı; Kuloğlu Mehmed Efendi olarak da bilinen Şehrî'nin, dayısı ve aynı zamanda Farsça hocası olduğu tespit edilen bilgiler arasındadır. Müellifin diğer şiiirlerinden hareketle meslek hayatına dair tespit edilen bilgiler ise Tekirdağ'daki mahkemede kâtiplik, Tekirdağ'ın en eski câmilerinden biri olan Rüstem Paşa Câmii'nde hatiplik, Yunanistan sınırları içinde yer alan Ferecik'te vakıf zâbiti vazifelerini yürüttüğüdür. Lutfi Dîvânı'nın iki nüshasının da kayıt numaraları, teknik bilgileri ve ihtiva ettiği şiiirlerin genel bir değerlendirmesi de bu bölümde mevcuttur. Araştırmacılar, *Tezkire-i Şu'arâ*'nın kaynaklarda tespit edilebilen üç nüshası bulunmasına rağmen herhangi bir neşri daha önce yapılmamış olan bu eserin temelini taramalar sonucu ulaşılabilen Ankara Üniversitesi DTCF nüshasının oluşturduğunu belirterek nüshanın şekil hususiyetlerini belirtmişlerdir. Elifbâ sırasına göre tertip edilmiş olan nüshanın “nûn” harfiyle bitmesi ve istinsah tarihinin te'lif tarihinden yaklaşık iki asır sonra olması hasebiyle araştırmacılar ya istinsahın eksik olduğu yahut eserin müellif tarafından tamamlanamadığı kanaatindedirler. Eserin sebep-i te'lif kısmı ve eserde biyografilerinin yer aldığı şiiirler listesi de bu bölümde verilmiştir. Bölümün hazırlanmasında yukarıda ifade ettiğimiz örneklerde görüldüğü gibi şiiirin Dîvân'ından ve *Tezkire-i Şu'arâ*'dan istifade edilmiştir.

“Tezkire-i Şu'arâ” başlıklı ikinci bölümde, tezkirenin metni ortaya konulmuştur. Metin, klasik eser tertibine uygun olarak Allah'a hamd ü sena, Hz. Peygamber'e salat ü selam, O'nun Âl ü ashabına övgü, şiiir yazarın sahabeler, Kaside-i Bürde ve sebep-i te'lifi içeren bir mukaddime ile başlamaktadır. Bu bölümde zikredilen şiiirlerden Emîn, Hüsnî mahlaslı Hüseyin Efendi, Hasan Aga, Remzî mahlaslı Osman, Rızâyî mahlaslı es-Seyyid Mehmet Aga ve Seyyid bugüne kadar neşri yapılmış kaynaklarda hakkında bilgi olmayan şiiirlerdir.

Bu yedi şâiri ve şiiirlerini edebiyat tarihimize kazandırması Ahmed Lutfi Tekfurdagî'yi ve *Tezkire-i Şu'arâ*'sını araştırmacılar için önemli bir kaynak kılmaktadır. Tezkirenin bilinmeyen şâirlerden haberdar etmesinin yanı sıra kimi şâirler hakkında da mevcut bilgilerimizin haricinde detaylar vermesi esere ehemmiyet kazandırmaktadır. Bu hususta kaynaklarda adı zikredilen Ca'fer Efendi'nin meşrebi, Hristiyanlıktan ihtidâ eden bir babanın oğlu olan Derviş Ahmed Efendi'nin babasının Ermeni olduğu ve ustalık gösterdiği nev'ileri, Hasib'in baba adı ve görev yeri, dayısı Şehri'nin verdiği dersler ve talebeleri, eserleri hakkında ihtilafa düşülen Mahvî'nin Divân'ının bulunduğu, elimizde sadece iki beyti bulunan Nahli'nin üç gazel, bir lugaz, bir kaside, bir de târih manzumesi misaller arasındadır. Gerekli görülen yerlerde yapılan dipnotlandırmalarda şairlerin bizatihi divanlarına, eserlerine müracaat edilmiştir.

Eserin üçüncü ve son bölümünde kaynakça ve dizin verilmiş okuyucunun metni orijinalinden de takip edebilmesi için yazmanın tıpkıbasımı eklenmiştir. Tıpkıbasımda da görüleceği üzere metnin müstensihinin özensiz olmasından dolayı birçok noktada araştırmacılar tarafından metin tamiri yapılmıştır.

Klasik Türk edebiyatının kaynakları arasında büyük yer tutan tezkirelerin tespit edilmesi ve titizlikle neşredilmesi büyük önem arz etmektedir. Nitekim M. Fuat Köprülü'nün, 1913 yılında *Bilgi Mecmuası*'nda yayınladığı “Türk Edebiyatı Tarihinde Usul” başlıklı makalesinde Türk edebiyatı araştırmacılarına tavsiye edilenin de bu olduğu gibi klasik metinlerin şerhinde de Ali Nihad Tarlan'ın şairlerin psikolojisini, hayatını ve çevresini merkeze alan metodu da bizlere bu bilgilerin gerekliliğini göstermektedir. Klasik Türk edebiyatında tezkire literatürüne katkı sağlayacak bu çalışma, şâirlere ve eserlerine dair yapılacak pek çok yeni araştırmaya kaynaklık edecektir.

Kaynaklar/References

- Abdulkadiroğlu, Abdulkerim (haz.) *İsmail Belîğ Nuhbetü'l-âsâr Li Zeyli Zübdeti'l-eş'âr*, haz. Abdulkerim Abdulkadiroğlu, Ankara, 1999.
- Ahmed Lutfi Tekfurdagî. *Tezkire-i Şu'arâ*, haz. Bilal Alpaydın, Müslüm Yılmaz, İstanbul: DBY Yayınları, 2021.
- Akbayar, Nuri (haz.). *Mehmed Süreyyâ Sicill-i Osmanî*. C. 3. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yay. (1996): 929.
- Babinger, Franz. *Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri*. çev. Prof. Dr. Coşkun Üçok. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı, 1982.
- Cunbur, Müjgân. “Mahvî”. *Türk Dünyası Ortak Edebiyatı, Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi*. C. 6. Ankara: AKM Yay. (2006): 204.
- İpekten Halûk, Mustafa İsen, Recep Toparlı, Naci Okçu ve Turgut Karabey. *Tezkirelere Göre Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü*. Ankara: KTB Yay. (1988): 273.
- Köprülü, Mehmet Fuat. “Edebiyat Araştırmaları I” içinde Türk Edebiyat Tarihinde Usul. 3-47. İstanbul: Ötüken Yayınları, 1996.
- Kurnaz Cemal, Tatcı Mustafa. Mehmet Nâil Tuman *Tuhfe-i Nâilî Divân Şâirlerinin Muhtasar Biyografileri*, 2001.

Mustafa Safâyi Efendi. *Tezkire-i Safâyi*. Haz. Pervin Çapan, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları, (2005): 100-101.

Oy, Aydın. *Yüzyıllar Boyunca Tekirdağlı Şairler ve Yazarlar*. İstanbul: Tekirdağ Valiliđi Yay., 1995.

Tarlan, A. Nihad. *Metinler Şerhine Dair*, İstanbul: Suhulet Basımevi, 1937.

EK 1. Dış Kapak (Bilal Alpaydın & Müslüm Yılmaz, Ahmed Lutfî Tekfurdagî, Tezkire-i Şuarâ, İstanbul: DBY Yayınları, 2021.

